

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-615-7-47>

**DEFICIT OF THE HUMAN RIGHTS PROTECTION CAPACITY  
OF ADMINISTRATIVE JUSTICE IN UKRAINE:  
SYSTEMIC PROBLEMS AND WAYS TO OVERCOME THEM**

**ДЕФИЦИТ ПРАВОЗАХИСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ  
АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ:  
СИСТЕМНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ**

**Markin S. I.**

*PhD in Law, Associate Professor,  
Attorney-at-Law  
ORCID: 0009-0008-0410-1702*

**Маркін С. І.**

*кандидат юридичних наук, доцент,  
адвокат  
ORCID: 0009-0008-0410-1702*

Адміністративне судочинство в Україні нормативно сконструйоване як спеціалізований механізм захисту особи від публічної влади. У сучасній конституційній та адміністративно-правовій доктрині адміністративне судочинство розглядається як один із ключових механізмів контролю за діяльністю суб'єктів владних повноважень та забезпечення ефективного захисту прав особи у публічно-правових відносинах [1].

Ключовий висновок цього дослідження полягає в тому, що дефіцит правозахисного потенціалу українського адміністративного судочинства має не одиничний, а системний характер. Він формується на перетині інституційних, процедурних, кадрових і ресурсних чинників. Офіційні українські та європейські дані демонструють водночас дві тенденції. З одного боку, за окремими показниками розгляду адміністративних справ Україна не виглядає безнадійно відстаючою: за даними CEPEJ Justice Dashboard для країн Східного партнерства, у 2024 році середня тривалість розгляду адміністративної справи в першій інстанції становила 140 днів при середньому показнику 317 днів у відповідній регіональній групі. З іншого боку, кадрова й фінансова база залишається істотно вужчою, ніж у державах ЄС: у 2024 році в Україні було 12,1 професійного судді на 100 тис. населення, тоді як середній показник ЄС-27 за офіційними таблицями Єврокомісії за 2023 рік становить близько 21,8; бюджет судів України у 2024 році становив 11,2 євро на особу, тоді як середній показник ЄС-27 за 2023 рік становив близько 112,1 євро на особу [2].

Найбільш руйнівним для прав людини залишається розрив між ухваленням рішення і його реальною дією. Саме тому практика ЄСПЛ

у справах Yuriy Nikolayevich Ivanov v. Ukraine та Burmych and Others v. Ukraine зберігає для України структурне значення: вона показує, що навіть якісне судове рішення не перетворюється на фактичний захист без дієвого механізму виконання, особливо коли боржником є держава або державні утворення. Це означає, що дефіцит правозахисного потенціалу адміністративного судочинства треба оцінювати не лише на стадії допуску до суду чи розгляду справи, а як дефіцит повного циклу захисту права – від звернення до відновлення порушеного становища [3].

Особливе значення для дослідження дефіциту правозахисного потенціалу адміністративного судочинства мають рішення Європейського суду з прав людини у справах Yuriy Nikolayevich Ivanov v. Ukraine та Burmych and Others v. Ukraine, які виявили системні недоліки національного механізму захисту прав особи у відносинах із державою. Зазначені справи демонструють, що ефективність судового захисту визначається не лише можливістю звернення до суду та отримання рішення на користь особи, але й реальністю його виконання.

У справі Yuriy Nikolayevich Ivanov v. Ukraine Європейський суд з прав людини встановив порушення статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та статті 1 Першого протоколу до Конвенції у зв'язку з тривалим невиконанням рішення національного суду, ухваленого на користь заявника [3]. Суд наголосив, що право на суд не може вважатися реалізованим лише через отримання особою судового рішення. Виконання такого рішення є невід'ємною складовою права на справедливий судовий розгляд, оскільки в іншому випадку діяльність суду втрачає практичний сенс. Особливого значення набуває те, що у цій справі Європейський суд уперше застосував щодо України процедуру пілотного рішення, визнавши, що проблема невиконання рішень національних судів має не поодинокий, а системний характер та обумовлена структурними недоліками функціонування державного механізму.

При цьому подальший розвиток подій засвідчив відсутність належного реагування держави на виявлені порушення. Через декілька років після ухвалення рішення у справі Ivanov до Європейського суду продовжували надходити тисячі аналогічних заяв від громадян України, які не могли домогтися виконання рішень національних судів. Наслідком цього стало ухвалення Великою палатою Європейського суду рішення у справі Burmych and Others v. Ukraine [4]. Суд констатував, що проблема, встановлена у справі Ivanov, не була усунута, а тому має розглядатися як системний дефект української правової системи. Велика палата зазначила, що невиконання або тривале виконання рішень національних судів є наслідком дисфункції

державного механізму, а не окремих адміністративних чи організаційних недоліків.

У справі *Burmych and Others v. Ukraine* Суд фактично визнав, що Україна протягом тривалого часу не виконала покладений на неї обов'язок щодо усунення причин, які породжують масові порушення права на справедливий суд та права мирного володіння майном. Саме тому понад дванадцять тисяч індивідуальних заяв було виключено з реєстру Суду та передано під контроль Комітету міністрів Ради Європи для здійснення нагляду за виконанням рішення у справі *Ivanov*. Такий підхід свідчив про те, що проблема вийшла за межі індивідуального спору та перетворилася на прояв структурної неспроможності держави забезпечити ефективний судовий захист<sup>1</sup>.

У контексті адміністративного судочинства наведені рішення мають особливу цінність, оскільки значна частина невиконаних рішень стосувалася спорів із суб'єктами владних повноважень, державними органами та бюджетними установами. За таких умов особа формально отримувала судовий захист, однак не могла реалізувати результати судового рішення через бездіяльність держави або недосконалість механізмів примусового виконання. Це свідчить про існування розриву між процесуальним та матеріальним вимірами права на судовий захист. Судове рішення існує юридично, але не породжує фактичного поновлення порушеного права.

### Література:

1. Берназюк Я. Адміністративний суд: конституційний статус, завдання та місце в системі судоустрою України. <https://so.supreme.court.gov.ua/authors/259/administratyvnyi-sud-konstytutsiyniyi-status-zavdannia-ta-mistse-v-systemi-sudoustroiu-ukrainy>
2. EUROPEAN COMMISSION FOR THE EFFICIENCY OF JUSTICE (CEPEJ) Support for a better evaluation of the results of judicial reform efforts in the Eastern Partnership "Justice Dashboard EaP" Action Data collection: 2024. <https://www.coe.int/documents/29148167/192423568/Ukraine%2B-%2Bdeliverable%2B2.pdf/94d82685-f923-df0e-a485-c9339f9e14d2?t=1764240795759>
3. Yuriy Nikolayevich Ivanov v. Ukraine. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["002-1312"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
4. РІШЕННЯ У СПРАВІ «БУРМИЧ ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE OF BURMYCH AND OTHERS v. UKRAINE). URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{"itemid":\["001-192193"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{)

---

<sup>1</sup> РІШЕННЯ У СПРАВІ «БУРМИЧ ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE OF BURMYCH AND OTHERS v. UKRAINE) [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{"itemid":\["001-192193"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{)